

CAGANÓFILS

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ «AMICS DEL CAGANER»

TERCERA ÈPOCA. DL.: B-21.699/97 · BARCELONA · JULIOL 2007 · NÚM. 30

Editorial

ELS NOMS DEL CAGANER EN LA RESTA D'ESPANYA

Al marge de les debatudes discussions de si és bo o dolent el fet que cada any sortin al mercat moltíssims caganers que no corresponen en la forma tradicional del pagès amb barretina o l'hebreu amb túnica i turbant, o de si ens carreguem la tradició amb la seva personalització en determinades figures de polítics, esportistes, artistes, etc., és indiscutible que la nostra figura, el simpàtic i anònim personatge del pessebre en l'actitud de defecar, té cada vegada més força i acceptació, aconseguint que en l'actualitat s'hagi estès per tota la península ibèrica, guanyant popularitat any rere any, per la seva humilitat, humanitat i inclòs per la seva irreverent malícia.

Això, que era impensable fa 25 o 30 anys, quan preguntaves en qualsevol de les fires, grans o petites, que es celebraven en totes les ciutats espanyoles per les èpoques de Nadal amb la fi de vendre tot el que fos necessari per muntar el pessebre i guarnir les llars amb els detalls nadalencs, si tenien caganers, et miraven bocabadats i et contestaven que no sabien de què caram els hi estaves parlant.

Avui en dia, però, l'escenari ha canviat, atès que la seva popularització s'ha estès de forma imparabile com si fos una taca d'oli per tota la geografia espanyola, i no hi ha fira nadalenca on no es vengui una varietat considerable de la nostra entranyable figura en cadascuna de les diferents casetes.

En el núm. 14 d'aquesta revista (juny de 1999) vaig publicar un article respecte a uns caganers que vaig trobar el Nadal anterior a Granada i del nom que se'ls hi adjudicava, que curiosament era "caganeros". Doncs avui la meva intenció és ampliar aquests noms que se'ls hi està atorgant en diferents ciutats espanyoles.

Llegia en el Diari de Navarra (exemplar del 7 de gener d'aquest any) una entrevista al president de la Federació Betlenística de Navarra, en la qual al preguntar-li el periodista pel "caganet" deia "Es una figura típica de Cataluña que cada vez se pone más en los belenes. Gusta colocarla en lugares recónditos del belén y los niños tratan de que lo encuentres...". Però el que més em va cridar l'atenció és que tant el periodista com l'entrevistat l'anomenaven "caganet". Possible-

ment la terminació "et", habitual en aquesta terra (com patufet, folquet, filet, vinyet, bonet, etc.), els hi recorda més el que és català i d'aquesta manera identifiquen la figura amb el lloc d'on és oriünda.

A Madrid, en canvi, se l'anomena "cagané", com també ho he sentit a dir a Galícia o en alguna ciutat de Castella, que correspon a la forma fonètica de la paraula original catalana, transcrita textualment, és a dir, s'ha omès la "r" final, perquè en català no es pronuncia.

El que és estrany, tot i el seu elenc, és el fet de no haver triomfat la versió castellana, que seria en aquest cas "cagón", que algun cop he vist, però no recordo on (crec que a Madrid i fa temps) i que per la seva evidència, potser més grollera i ordinària, no ha quallat. El llenguatge, com a eina viva, el fa el poble, i l'Acadèmia acaba per acceptar i consagrar les paraules que aquest poble ha estat utilitzant durant anys al cap d'un temps, la qual cosa posa en evidència el rebuig de l'esmentat poble a la paraula castellana corresponent i n'ha preferit d'altres, inclinant-se per versions derivades de la paraula original catalana, unes de variació fonètica com "cagané" o "caganet" i d'altres de castellanització del vocable original com "caganero".

Però, diria de forma agosarada, que no s'ha acabat la sèrie i que amb el temps apareixeran en el firmament pessebrístic altres versions noves per a anomenar al caganer. En tenim doncs, de moment, quatre de diferents per fer evolució i entranyable ben vingudes totes.

Xabier Añoveros
i Trias de Bes

Caganer de Lleó

Caganer de l'any 2006 Narcís Comadira

NARCÍS COMADIRA, nomenat caganer de l'any 2006, pel seu article publicat als quaderns del diari EL PAÍS el desembre de 2005, en defensa de la figura del caganer i la seva absència del pessebre de la plaça de Sant Jaume de Barcelona.

En la seva presentació, Jordi Sarrate diu d'ell que és un home que fa moltes coses, a part de ser Comissari de la fira del llibre de Frankfurt, escriu, pinta i sobretot és poeta.

Jordi Sarrate fa una acurada presentació del personatge tot llegint tres poemes del guardonat, explicatius de la seva infància a la postguerra i la seva trajectòria professional i particular tot fent un passeig fins al dia d'avui per la vida de l'autor.

El president de l'associació li lliura el guardó de caganer de l'any 2006 que consisteix en una figura del caganer realitzat per l'Anna M. Pla.

Narcís Comadira fa una petita glossa del caganer i les conseqüències que per a ell representa la manca de la figura del caganer en el pessebre de la plaça de Sant Jaume.

El Narcís comença dient que li fa molta il·lusió ser aquí, ja que és una cosa que no s'esperava, la veritat i perdonem, doncs no sabia ni que existíeu, un té sempre sorpreses a la vida i a la meua edat, aquest senyor ha anat dient «ha crescut - ha crescut» i ara ja sóc quasi vell, el proper gener en faré 65, que és l'edat de jubilar-se, jo no penso jubilar-me perquè a la meua feina no ens jubilem mai, però vol dir que una certa edat ja la tinc, edat que agrada descobrir coses noves.

Bé, la història d'aquest article va venir per una casualitat, un dia vaig anar a la plaça de Sant Jaume de Barcelona l'any passat i vaig veure allò que en deien un pessebre -que no ho era- i em vaig enfadar molt, però una trucada de l'Agustí Pancheli del diari EL PAÍS em va dir: «Escolta'm, el proper dijous fem un extraordinari dedicat al Nadal, per què no em fas una columna natalenca?»

Li vaig contestar: «ja sé de què parlaré si m'ho deixes fer, vull parlar del caganer, oh sí, sí, ja que m'agrada molt». I així va quedar, és una cosa que jo sempre m'he preguntat, el perquè es posa un caganer al pessebre ha de tenir un sentit, penso jo, doncs no surten així com

així aquestes coses.

I se'm va acudir que tenia un sentit més profund, justament que és aquest que el Jordi deia a la presentació selecció de poemes, doncs aquest sentit és no la contraposició sinó la diferenciació amb el món celestial, dels angelets el Nen Jesús i el món terrenal, dels pastors i els rabadans, crec que té una funció que ens allibera, per què sempre ens explica que no? Per què sempre ens expliquen que el nen Jesús és DÉU, que es fa home? Fer-se home vol dir això, haver de fer això, els qui cada dia ho fan, és més saludable. Doncs és clar que vol dir que el Nen Jesús és una servitud, que és una lliçó per a totes les persones, per tant, que els catalans posem això al pessebre, vol dir que volem recordar qui som, no vol dir simplement anar predicant i tot això, segur que vol dir que Jesús de petit portava bolquers, i la Mare de Déu els havia de rentar, i que de gran quan anava a predicar amb els apòstols, segur que havia de buscar una figuera de Moro on reposar-se al darrere i és que les coses són així, per tant, per això dic que és una figura teològica, perquè ens explica que el misteri de l'encarnació és això, que si Déu es fa carn, vol dir que ha d'acabar així, no amb els pantalons abaixats, doncs en aquell temps no es portaven pantalons, perquè amb la túnica alçada no ens hem d'esgarriar, suposo que no hi ha cap capellà camuflat, que ens digui "heretge - heretge".

Però jo crec, parlant seriosament, que el misteri de l'Encarnació justament vol dir això, que tot un Déu accepti això d'aquesta condició humana, i això vol dir el que explicava l'elogi al caganer que és una figura didàctica, una figura que ens recorda que nosaltres tenim aquestes servituds però que Déu quan va voler fer com nosaltres també la va acceptar, que no era sols un Déu que tenia figura d'home, ho era, menjaven peixos, i a la nit del sant sopar es van menjar el xai, llavors quan tocava, feien el que havien de fer. I ara aquest any he fet un altre article que no parla tan dedicat al caganer, si més no, faig altres consideracions i es titula "Les bèsties del Pessebre" i parla dels animals, llavors el caganer el situo com a pont entre els animals i Jesús. Jo crec que els catalans posen tants animals al Pessebre perquè de fet som evolucionistes. Creiem en l'evolució. L'any que ve ja us dic que posaré en l'article un parell de micos per demostrar que l'home ve del mico i que el nen Jesús també, el fet de fer-se home vol dir que es fica en aquesta cadena, cadena d'evolució perquè ara als Estats Units, que són sempre tan moderns, ja han restaurat això que es diu "El creacionisme". Doncs no senyor, l'home ve del mico i el mico ve del que sigui. I en el meu Pessebre, com explico en el meu article que sortirà el proper dijous, no solament poso tot el bestiar: una serp, un cocodril, tota mena d'animals perquè faig un pessebre transclimàtic, transgeogràfic, però també m'agrada que hi estigui la serp que és un dels passos de l'evolució, i llavors també parlo una mica del caganer, com a pont, és a dir, el caganer fa el que fan les bèsties, per tant, és una bèstia, nosaltres som parents de les bèsties, i per tant, si Déu es fa home també accepta que és parent de les bèsties, i després en l'Evangelí i la Bíblia

surten molts representants dels animals.

Jesucrist diu moltes vegades: Jo sóc l'Anell de Déu, ho diu a Pere abans que no canti el gall, m'hauràs negat tres vegades. Les guilles tenen cau i jo no tinc on aixoplugar-me, és a dir, que els animals van sortint contínuament a l'evangeli i a la història sagrada, per tant, vol dir que se'ls tenia en consideració, per això nosaltres també els tenim en consideració i els posem als pessebres, aquest any toca parlar de les bèsties del pessebre, i a una cançó preciosa de Nadal, que surten tots els animals, i que són totes les bèsties del naixement, a aquesta estrofa tan maca que les gallines van marxant, totes amb el gall davant, van ballant el minueta, el xiquet molt se n'alegra, tot ballant el minueta, se n'alegra el xiquet. Però hi surten els gripaus, les cuques, la guilla, els gats, les rates, tot el bestiar, és una veritable preciositat que també és la nostra tradició, el que no sé és si a una cançó popular que hi surti el caganer, això no ho sé, potser algun dia la trobarem i si no la farem.

Bé jo no tinc res més a dir que donar-vos les gràcies i agrair aquest honor impensat i immerescut. Però Visca el Pessebre i Visca el Caganer.

Redacció

Caganer recriminat

De Portugal ens ha arribat una curiosa figura doble de pisa, que serveix de peanya per a un candeler (Figura). Consisteix en un caganer barbut amb barret negre, armilla i pantalons, ajupit rere una tanca, alhora que a l'altre costat de la tanca apareix un policia que l'està recriminant. Sota el caganer està escrit el comentari "É bôa" (és bo, està bé), i sota el policia, "Estás prêso" (ets presoner, estàs detingut). Aquesta escena, d'un caganer en disputa amb una altra figura representant actituds de protesta o de denúncia és coneguda als "altares-cascatas" portuguesos que es munten al nord de Portugal durant les festes d'estiu. Escenes similars són les que protagonitzava la "vieja cagona", dels pessebres sevillans del segle XIX (veure Caganofil núm. 19), o les que representen algunes figures de jardí, al Museu del Folklore d'Anvers (veure Caganofil núm. 9). Segons ens han informat,

la figura esmentada es pot adquirir a les botigues de Caldas da Rainha, una població d'uns 50.000 habitants situada a 84 km al nord de Lisboa, on es troben molts comerços de ceràmica.

Jordi Arruga

Els caganers del 2006

Selecció de seixanta novetats

Abstracte
de ceràmica

A. Basas
de l'Anna M. Pla

Trabucaire de Súria
de la Núria Valls

Català
de la Núria Valls

Bart
de la Núria Valls

Homer
de la Núria Valls

March
de la Núria Valls

Neng
de la Núria Valls

Català
de l'Hom

Català
de l'Hom

Català
de l'Hom

Marylin
de l'Hom

Maragall
de l'Hom

Montilla
de l'Hom

V. Valdés
de Martínez de Caldes

Michelin
de Martínez de Caldes

Els caganers del 2006

Selecció de seixanta novetats

Benet XVI
de Martínez de Caldes

Shin - Chan
de plàstic

Caganer
de ceràmica

Caganer
de fang

Català
de fang

Català
de plastilina

Mussol
de ceràmica

Diable
de fang

Últimes novetats tecnològiques

Polític de ripoll
Impresora tridimensional

Polític de ripoll
Impresora tridimensional

Polític de ripoll
Impresora tridimensional

Polític de ripoll
Impresora tridimensional

Les activitats dels nostres socis a l'estranger

Sant Jordi's Day Celebration in Michigan, USA

Each year since my return to the USA (3 years now!), on 23 April I think of Barcelona. I remember the tables of books adorned with "la senyera", piled with books at every bookstore and kiosk. Roses were for sale on every corner. Las Ramblas took on a completely new life. Even the buses wore flags. To me, the streets themselves were happy on Sant Jordi's Day. It is one of my favorite celebrations.

So imagine my surprise to read that a local bookstore, Book Beat, was to celebrate the Catalan holiday, "La Diada de Sant Jordi". I had to go!

This local celebration was organized by the Society of Sant Jordi, a group of Catalan and Spanish women living near Detroit. They have adopted a manifesto to support writing, the arts, and cross-cultural exchange.

Under a tent outside Book Beat were tables wrapped with "la senyera", buckets of roses, and local authors reading from and signing their books. In the center of the tent were photo collages of typical Catalan foods, sardanas, and places in Barcelona. There was also something extra: a table for sampling Spanish wines. A wine merchant in Royal Oak, Michigan, has begun focusing on promoting Spanish wines from many regions. He had a wide variety available for tasting.

I surprised the Catalans by speaking their language. Of course, I had to tell them that I am a member of "Associació Amics del Caganer" and show off my keychain with "2000 Anys de Cagades". I suggested that maybe they may be interested in a **small display of caganers at Christmastime**. As I become more acquainted with my new friends, we'll see if this is possible.

But, at least for one day, I felt like I was back in Barcelona.

Cindy Lisuk

La diada de Sant Jordi a Royal Oak, Michigan (Estats Units)

Com cada any, des que vaig tornar a viure a Michigan, el 23 d'abril em porta sentimentalment a Barcelona. Recordo les in comptables taules, embellides amb senyeres i plenes a vessar de llibres, omplint els carrers davant de cada llibreria o quiosc. Roses en venda a cada cantonada. Les Rambles vivint una nova vida. Fins i tot els autobusos portant senyeres! Crec que el dia de Sant Jordi els carrers de Barcelona se senten enamorats i contents!! És una de les celebracions que més m'agraden.

Imagineu doncs la meva sorpresa quan vaig llegir que "Book Beat", una llibreria prop de casa, organitzava un "Sant Jordi's day"!!! Hi havia d'anar tant sí com no!!

La celebració de la diada era organitzada per la "Society of Sant Jordi", un grup de dones catalanes i espanyoles vivint prop de Detroit. Havien creat un manifest recolzant l'escriptura, les arts i el mestissatge cultural. Bona part dels assistents venien de la resta de regions d'Espanya!

El Sol ens va fer l'ullet durant tot el dia. A l'ombra, sota una carpa instal·lada davant de la llibreria, diverses taules envoltades per senyeres i rams de roses acollien els visitants. Autors americans locals signaven dedicatòries i declamaven els seus textos en el que bé podrien esdevenir uns "Jocs Florals de Michigan". Al centre de la carpa els collages fotogràfics descrivien trets característics de la cultura catalana... els calçots, les sardanes, els castellers, el modernisme...

En una taula es podia tastar una varietat estupenda de vins espanyols. Un enòleg local que es dedica amb passió a introduir a Michigan vins i caves de diferents regions del país, instruïa sobre els vins del Priorat.

Vaig sorprendre a tots els catalans parlant la seva llengua. Però encara els vaig sorprendre més quan els hi vaig fer saber que era membre de l'"Associació Amics del Caganer"!! El clauer "2000 anys de cagades" va ser tot un èxit. Vaig proposar d'organitzar una petita exposició de caganers durant els Nadals... seria tota una fita als Estats Units!! Ara que vaig coneixent millor els amics catalans a Michigan, espero que la proposta esdevingui una realitat.

En fi, per un dia, em vaig sentir com si fos a Barcelona...

Cindy Lisuk

Calçotada 2007

Amb l'assistència de vint socis i familiars, vam celebrar el passat 3 de març de 2007 la V calçotada, la quarta que fem a Tarragona, en un esplèndid dia del mes de març.

V Calçotada de l'Associació Amics del Caganer

Exposicions 2006

Exposició al Casino de Sant Vicenç de Montal realitzada per Robert Torns, membre de l'Associació d'Amics del Caganer.

Exposició "El caganer del pessebre" al Centre Cívic de Sarrià, realitzada per l'Associació.

Exposició "El caganer" a la Societat Coral la Llanterna de Súria, realitzada per l'Associació.

Merengues al Masnou

Exposició EL CAGANER Sant Just Desvern. Realitzada per Jordi Arruga membre de l'Associació d'Amics del Caganer

Un dia plujós de març ens vam aplegar a casa del nostre amic Miquel Garolera per a practicar l'art de l'elaboració del merengue. En Miquel és un soci caganer que a més fa de pastisser, i amb molt d'èxit, per cert.

Prop de les vuit arribem a la pastisseria Miquel, ens posem uns davantals, i per ambientar-nos, comencem tastant els bunyols amb vi dolç. Preparem l'almívar i comencem a muntar les clares a punt de neu, després de barrejar-ho tot, els dits inquietos ens obliguen a tastar el fantàstic resultat; amb l'ajuda de la màniga comencem a donar-hi formes.

Acabem tots sopant al port del Masnou, infinitament agraïts al Miquel i al Vicenç.

La febre caganera presidencial

Curiositats caganòfiles

**Caganer
de la
Plaça
Sant
Jaume**

Dona caganera
Col·lecció particular

Més informació a www.amicsdelcaganer.org
informacio@amicsdelcaganer.org